

ERDÉLY SAJÁTOS ETNIKAI ÉS VALLÁSI HELYZETE

AZ ERDÉLYI FEJEDELEMSÉG létrejötte

- Erdély 1541 előtt sosem volt önálló ország ;
- létrejöttét a történelmi körülmények követelték: a szultán jelölte ki a területet János Zsigmond lakhelyének (Buda elfoglalása után)
- Fráter György kezdte meg a fejedelmi hatalom kiépítését Erdélyben
- Fráter György (1551-től erdélyi vajda, majd esztergomi érsek és bíboros)
- Területe: Partium: Kraszna, Közép-Szolnok, Bihar, Zaránd, Máramaros és Kővár vidéke, a lugosi és karánsebesi területek, Székelyföld, Szászföld, erdélyi magyar vármegyék
- Külpolitikailag Erdély nem volt független. Hűbérura a szultán, akinek adót fizetett.
- A belpolitikába azonban a Porta nem szólt bele.
- 1541. gyalui egyezség: ha Ferdinánd visszafoglalja Budát, Fráter György átadja neki János Zsigmond ország részét, s ezzel Mo. egy király uralma alá kerül
- 1542-ben Buda visszafoglalására egy jelentős birodalmi hadsereg érkezett, de kudarc⇒1543-ban Szulejmán bosszú hadjáratot indított
- 1551. Fráter György kísérlete az ország egyesítésére:
- Habsburg-katonaságot hívott (Castaldo) -Alvinc: Fráter György meggyilkolása
- Majd: a Habsburgok nem tudják megtartani Erdélyt – a szultán akaratára a rendek visszahívták Izabellát és János Zsigmondot ⇒1552 török támadás (a várháborúk kora)
- 1570. Speyeri egyezmény: János Zsigmond lemond a magyar királyi címről, cserébe a Habsburgok elismerik Erdély fejedelmének.
- A Fejedelemség létrejöttének az alapja a Habsburgok és a Porta közötti hatalmi egyensúly volt.
- a Fejedelemség területe az erőviszonyok függvényében változott
- Erdély fejedelmeinek célja: Erdélyből kiindulva a Magyar Királysággal való egyesülés, a Habsburg uralom megszüntetése a Magyar Királyságban

ERDÉLY VALLÁSI ÉS ETNIKAI SOKSZÍNŰSÉGE

- lakosság: magyar, székely, német, román
- vallás: katolikus, evangélikus, református, unitárius, görögkeleti
- a "három rendi nemzet": magyar, a székely és a szász - 1437- kápolnai unió alapján
- 1568. tordai országgyűlés: a bevett felekezetek (katolikus, evangélikus, unitárius, kálvinista) számára biztosítja a szabad vallásgyakorlatot - vallási tolerancia
- Oka: sok nemzet együttélése, a katolikus és görögkeleti egyház együttes jelenléte Erdélyben
- katolikus egyház: gyenge, mert a földjeit Martinuzzi Fráter György szekularizálta
- A reformáció a katolikus Habsburgokkal szemben vallási támasz - ezért a fejedelmek áttértek a kálvinista vallásra
- Kőv: a reformáció tanai gyorsan elterjedtek

Bethlen Gábor fejedelemsége (1613-1629): Erdély aranykora, kulturális fellendülés

- Szilárd fejedelmi hatalom kiépítése
- Erdély területének növelése
- a Habsburgok ellen hadjáratok: bekapcsolódás a harmincéves háborúba
- A két magyar országrész egyesítése nem sikerül, de:
- Erdély területének növelése és a vallásszabadság megerősítése igen
- A református tanok terjedésével együtt: iskolák alapítása, magyar nyelvű könyvek kiadása
- Gyulafehérváron főiskola alapítása, tehetséges fiatalok egyetemekre küldése, könyvtáralapítás, tudósok pártfogolása, késő reneszánsz építészet, élénk zenei élet.
- Nagyenyed, Kolozsvár - az itteni iskolák támogatása
- Szenczi Molnár Albert: zsolttárok
- Misztótfalusi Kis Miklós: nyomdász
- Apáczai Csere János: enciklopédia
- Utóda: I. Rákóczi György is támogatta az iskolákat és a kulturális életet.

terület	Szászföld	magyar megyék	Székelyföld	
rendi nemzet	szász (német)	magyar	székely	
etnikai hovatartozás	német	román	magyar	
felekezet	evangélikus	görög-keleti	református	katolikus